

OCENE – POROČILA

DVA NOVA PRIROČNIKA O POMENU BRANJA V DIALOGU

Margareta Dolinšek Bubnič: *Beri mi in se pogovarjaj z mano!:* strokovni priročnik z nasveti za kreativno uporabo otroških slikanic. – Ljubljana: Epta 1999, 2. natis 2000.

Nenavadnost in neobičajnost priročnika, ki odrasle ozavešča o nenadomestljivi vlogi slikanice v otrokovem življenju, je v tem, da ga je napisala zdravnica, kar strokovno specifično obarva tudi izhodiščni vidik in njegovo izpeljavo.

Nenavadno in neobičajno je to, da zdravnica opozarja na pomen slikanice za otroka od njegovih zgodnjih mesecev življenja naprej; da zdravnica zagnano spodbuja in strokovno utemeljuje pomen branja in pripovedovanja ob slikanicah kot samoumevno vsakodnevno aktivnost, ki združuje odraslega in otroka; da zdravnica spodbuja pogovore med otrokom (skupino otrok) in odraslim ob skupnem prebiranju/ ogledovanju slikanic – t.i. **branje v dialogu**: torej ne samo »beri mi«, marveč »beri mi, da se bova pogovarjala«. Pri tem avtorica poudarja dvojje: prvič, odprtost dialoga, ko tudi odrasli prisluhne otroku in njegovemu doživljanju likovno-tekstovne vsebine, kakor se kaže ne samo na verbalni, marveč tudi na neverbalni ravni; in drugič, kako važno je, da odrasli slikanico »jemlje resno«: le zavzetost, očaranost odraslega nad slikanico je zagotovilo, da bo nad slikanico navdušen tudi otrok, s katerim odrasli ob knjigi stopa v dialoško interakcijo.

Z vidika avtorice slikanica in skupno branje/ pripovedovanje/ ogledovanje nista edini cilj, marveč sredstvo za ustvarjanje temeljev zdravo razvite otrokove osebnosti. S svojega profesionalnega izhodišča, ki presega zgolj literarno- in estetskovzgojni vidik – čeprav ga kajpak samoumevno vključuje – avtorica ozavešča starše, vzgojitelje in učitelje, zakaj bi slikanica morala imeti nezamenljivo mesto v otrokovem vsakdanjiku kot del običajne vsakodnevne komunikacije med otrokom in (njegovimi) odraslimi.

Avtorica je tudi diplomirana specialna pedagoginja za telesno motene otroke. To pomeni, da model dialoškega pristopa k slikanici, ki ga v priročniku nazorno predstavi in prepričljivo utemeljuje, strokovno suvereno širi tudi na otroke s posebnimi potrebami.

Svojo načelno zagnanost za model t.i. branja v dialogu, za katerega želi pridobiti čim več odraslih, avtorica nadgrajuje oz. ponazarja z interpretacijami osmih likovno in tekstovno kakovostnih slikanic. V vsaki od teh pregledno strukturiranih obravnav se sprašuje, kaj je v ospredju pri igri in pogovoru o slikanici, in kaj se ob njej lahko naučimo tudi odrasli skupaj z otroki. V odgovorih opozarja npr. na pomen **gibanja** za otroka in na odkrivanje gibanja v slikanici na tekstovni in likovni ravni; nadalje spomni na otrokovo občutenje **ritma** in na analogno zaznavanje in razbiranje ritma v zgodbi/ pesmi in njeni likovni vizualizaciji; poudarja, da otrok **izžareva čustva**, prav tako jih izžareva slikanica ipd.

Interpretacije osmih slikanic so dragocene ne samo zaradi specifičnega strokovnega izhodišča, marveč tudi zato, ker ob številnih domiselnih predlogih za igro s knjigo in igriv dialog z otrokom (skupino otrok) nenehno opozarjajo na sporočila, ki so lahko še kako relevantna tudi za odraslega, pa bi jih utegnil ta spregledati, ker slikanice kot zvrsti knjige za najmlajše pač »ne jemlje resno«.

Priročnik je napisan zelo berljivo: podprt z obsežno strokovno literaturo ne učinkuje učeno, zato pa poznavalsko in navdušujoče. Preveva ga velika mera empatije, se pravi sposobnosti vživljanja v otroka, in občudovanje slikanice kot posebne kategorije mladinske književnosti.

Lahko vzgojim uspešnega otroka? Margareta Dolinšek Bubnič et al. – Ljubljana: Epta 2003.

Priročnik, ki v ospredje postavlja pomen slikanice in branja v družini, vrtcu, šoli, prinaša prispevke s 3. in 4. republiškega strokovnega srečanja mentorice vzgojno-izobraževalnega programa **Knjigobube**. To je projekt, ki so ga zasnovali v »Centru za izobraževanje in usposabljanje« pri založbi **Epta** in se v povezavi s starši, vrtci, šolami idr. ustanovami za otroke že vrsto let kontinuirano in uspešno uveljavlja po vsej Sloveniji. Gre za inovativen sodoben vzgojno-izobraževalni program za spodbujanje branja, namenjen otrokom od najzgodnejšega predšolskega obdobja naprej. S sloganom **Beri mi in se pogovarjaj z mano – to je najpomembnejših dvajset minut v tvojem dnevu** družijo program Knjigobube otroke in njihove odrasle v ustvarjalnem dialogu ob skupnem prebiranju in podoživljanju slikanic. Vrednost daje projektu Knjigobube že njegova dvojna usmerjenost, se pravi

poudarek na **dialogu** med otrokom (skupino otrok) in odraslim ob slikanici (**branje v dialogu**). Predvsem pa je projekt inovativen v tem, da povezuje starše z vzgojitelji in učitelji ter jih domiselno usmerja v njihovem sodelovanju in mentorski funkciji; otroškim udeležencem pa omogoča najraznovrstnejše oblike (so)ustvarjalne igre s slikanicami in njihovimi likovno-tekstovnimi vsebinami. Na ta način gibanje Knjigobube otroke že od najzgodnejše predšolske dobe produktivno uvaja v svet slikanic in branja in hkrati pomaga graditi kakovostno komunikacijo med odraslimi in otroki.

Posebna odlika te dejavnosti Eptinega »Centra za izobraževanje in usposabljanje« je odprtost in hkrati trdna strokovna podprtost s seminarji, republiškimi posvetovanji in priročniki.

V pričujočem priročniku se vrstijo prispevki širokega tematskega spektra in odprtih vidikov: center obravnave je pri vseh šestih avtorjih **otrok (skupina otrok) v interakciji z odraslim(i)**: in zmerom se potrdi, da glasno branje, pripovedovanje, predvsem pa dvogovor otroka z odraslim ob slikanici učinkovito gradijo kakovostno komunikacijo med odraslimi in otroki v najširšem pomenu te sintagme in ne samo z literarno- in likovnovzgojnega vidika.

S profesionalnim pogledom na to temo se v priročniku zvrstijo ugledni slovenski strokovnjaki s področja psihologije, medicine oz. psihiatrije, specialne pedagogike in literarne vede/didaktike književnosti.

O funkciji slikanice v komunikaciji med otrokom in odraslim pa najtemeljiteje razpravljata dva prispevka. Prvi je razprava zdravnice in specialne pedagoginje Margarete Dolinšek Bubnič **Zakaj ravno knjiga?** V njej avtorica med drugim dokazuje dvoje: prvič, kako odraslim prav knjiga oz. slikanica pomaga povezati svetova naših in otrokovih občutkov v produktivno uglašenost; in,

drugič, kako je **branje v dialogu** kompleksna aktivnost, v kateri sta v obojestransko zadovoljstvo in korist dejavna odrasli in otrok.

Strokovno težo tega prispevka še nadgrajuje literarnovedna razprava strokovnjaka za mladinsko književnost in književno didaktiko dr. Igorja Saksida z naslovom **Slikanice so dragoceno čtivo za odrasle**. Avtorja zanima, kakšna je sporočilna »moč« slikanice za odraslega sprejemnika; sprašuje se o tem, ali se je mogoče »odraslo vesti« do slikanice oz. katera in kako relevantna sporočila lahko slikanice razkrivajo odraslemu bralcu, ki razpolaga z bogatejšo bralno izkušnjo in bolj razvitimi bralnimi strategijami kot otrok.

Na ta zelo važna vprašanja pritrdilno odgovarjajo Saksidove lucidne interpretacije desetih izbranih slikanic. S temi interpretacijami avtor prepričljivo ovreže »samooomejevalni« odnos odraslih do slikanice, ki smo mu tako pogosto priče in ki je posledica nepoznavalskega podcenjevanja te specifične zvrsti knjige.

Priročnik še kako sodi v roke staršev, vzgojiteljev v vrtcih, učiteljev in študentov pedagoških usmeritev, saj bralca prepričljivo ozavešča o dragoce- ni pomoči skrbno izbranih slikanic pri vzpostavljanju partnerskega odnosa med odraslimi in otroki.

Marjana Kobe

MED VZHODOM IN ZAHODOM

Ob *(Ne)dogovorjeni poroki* (2003) Bali- ja Raja lahko med deli, ki jih prištevamo med mladinska, najdemo še vsaj dve s podobno tematiko in značajem. Vsa tri obravnavajo presunljive usode mladih Indijcev, s čimer evropskega bralca napeljujejo k razmišljanju o relativnosti

življenjskih vrednot in družbenih norm. Tako že omenjen roman Bali- ja Raja, kot *Savitri* (2000) Silvestre Rogelj Petrič in *Vas ob morju* (1992) Anite Desai, so solidno napisana besedila, ki nosijo svoj presežek ravno v neposrednem soočanju s pravili neke druge kulturne tradicije, tako drugačne, da jo Evropejec le mukoma dojema. Pri tem je zanimivo, da intenzivnost vzporejanja obeh kultur, kar rezultira v veliki dramatičnosti, raste sorazmerno s časom nastanka romana: mlajši kot je, hujša notranja bitka pro- tagonistov se bije.

Če se torej najprej pomudimo v *Vasi ob morju* indijske pisateljice z nemško krvjo, je stvar v tem smislu najmanj pretresljiva, saj se dogaja v Indiji in iz- ključno med Indijci. Delo je sicer pre- tresljiva, a najbrž tudi olepšana zgodba marsikatero indijske revne družine iz nizke kaste, kar je sicer osrednja tema romana. Vse skupaj še bolj zaostri dej- stvo, da morata za družino skrbeti brat in sestra, stara komaj dvanajst in štirinajst let, ki za Indijo niti niso tako rosna, če upoštevamo, da so v tej starosti dekleta običajno že poročena. Kljub temu ob pijanem očetu, hudo bolni materi, dveh majhnih sesticah in številnih dolgovih težko zdržita naloženo breme.

Njihova usoda pa je pretresljiva sa- mo za nas, v Indiji milijoni družin živijo v še neznojsnejših razmerah. Za neko- ga, ki živi v Evropi, je morda najtežje sprejeti, da so nesrečniki ponižno vdani v svojo usodo, da ne začutijo nikakršne potrebe po borbi in da so pripravljeni še zadnje dobrine podariti bogovom ali vračem.

Manj pasivizma opazimo pri Hariju, saj v sebi čuti potrebo po spremembi. To doseže s pomočjo ljudi, ki jih sreča na svoji poti, skozi njih pa vdirajo ele- menti, v katerih lahko prepoznamo vpliv zahodne civilizacije. Ključna oseba na tej poti je urar, skoraj pravljični gospod